

International Journal of Languages' Education and Teaching

Volume 5, Issue 4, December 2017, p. 634-649

Received	Reviewed	Published	Doi Number
28.11.2017	11.12.2017	25.12.2017	10.18298/ijlet.2377

A Look at Linguistic Communication Need of Syrian Women through the Act of Translation

Mehtap ARAL¹ & Tutku ÖNCÜ YILMAZ² & Büşra YAMAN³

ABSTRACT

A huge migration wave has occurred towards Turkey because of the civil war in Syria since March, 2011. It has resulted in the linguistic and social problems arising from the difference of languages and cultures between two countries. This study beginning with the assumption that linguistic communication problems witnessed in these current circumstances explores the linguistic communication need of Syrian women in İstanbul and İzmir, which were among the most affected cities by the migration. The main purpose of the study is to determine how Syrian women still living in İstanbul (50 women) and İzmir (17 women) meet their linguistic communication needs. Thus, qualitative and quantitative data collection methods are used and it is designed as two phases: firstly, semi-structured interviews are conducted to the non-governmental organizations, institutions and research centers working for subjects related to Syrians in İstanbul and İzmir, secondly, a questionnaire is conducted to Syrian Arabic women, whom we have reached randomly in İstanbul and İzmir. The data collected in written forms via semi-structured interviews and mixed type items (open and close ended, multiple choice, rating scale etc.) of the questionnaire are evaluated through survey model. As a result, the above mentioned social facts are discussed in the context of linguistic communication need, which is the basic variable of the study and meeting this need through translation and solutions are offered in this study.

Key Words: Syrian women, non-governmental organizations, communication needs, linguistic communication, translation

Suriyeli Kadınların Dilsel İletişim İhtiyacına Çeviri Eylemi Penceresinden Bir Bakış⁴

ÖZET

2011 yılının Mart ayında başlayan Suriye İç Savaşı nedeniyle Türkiye'ye büyük bir göç dalgası olmuştur. Bu göç dalgası ile birlikte ülkelerin dil ve kültür farklılığından kaynaklanan çeşitli dilsel ve toplumsal sorunlar yaşanmaktadır. Mevcut şartlarda dilsel iletişim sorununun yaşandığı varsayımı ile başlayan bu çalışmada göçten en çok etkilenen iller arasında yer alan İstanbul ve İzmir'de yaşayan Suriyeli kadınların dilsel iletişim ihtiyacı irdelenmektedir. Çalışmanın temel amacı hâlihazırda İstanbul'da (50 kadın) ve İzmir'de (17 kadın) yaşayan Suriyeli kadınların dilsel iletişim ihtiyaçlarını nasıl karşıladıklarını saptamaktır. Bu doğrultuda nitel ve nicel veri toplama yöntemleri kullanılarak araştırma iki aşamalı olarak düzenlenmiştir: (i) İstanbul ve İzmir'de Suriyeliler ile ilgili faaliyet gösteren sivil toplum kuruluşları, resmi kurumlar ve araştırma merkezleri ile yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler; (ii) İstanbul ve İzmir'de ulaşılabilirlik esasına göre rastgele belirlenen Suriyeli Arap kadınlara yapılan anket. Yarı-yapılandırılmış görüşme ve karma anket soruları (açık uçlu, kapalı uçlu, çoktan seçmeli, sıralama vb.) aracılığıyla yazılı olarak toplanan veriler tarama modeline göre değerlendirilmiştir. Elde edilen veriden hareketle söz konusu sosyal olgular araştırmanın temel değişkeni olarak belirlenen dilsel iletişim ihtiyacı ve bu ihtiyacın çeviri yoluyla karşılanması bağlamında tartışılmış ve çözüm önerileri sunulmaya çalışılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Suriyeli kadınlar, sivil toplum kuruluşları, iletişim ihtiyacı, dilsel iletişim, çeviri

¹ Arş. Gör., Kırıkkale Üniversitesi, mehtapara38@gmail.com.

² Arş. Gör., Yaşar Üniversitesi, tutku.oncu@gmail.com.

³ Arş. Gör., İstanbul Üniversitesi, busra.yaman@istanbul.edu.tr.

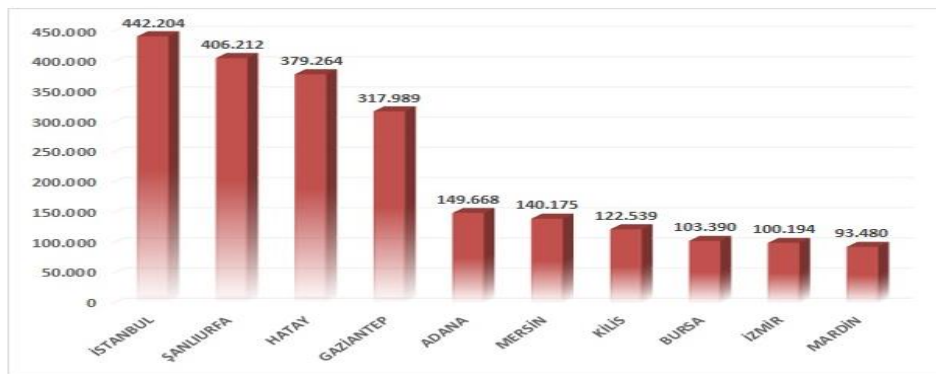
⁴ Bu çalışma Doç.Dr. Betül PARLAK danışmanlığında İstanbul Üniversitesi Çeviribilim Bölümünde 2016-2017 akademik yılının güz döneminde Araştırma Yöntemleri ve Teknikleri adlı doktora dersi kapsamında tasarlanmıştır ve yürütülmüştür. 13-14 Nisan 2017 tarihinde Aydın Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesi'nin birlikte düzenlediği "Translating in Global Chaos" başlıklı uluslararası konferansta sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

1. Giriş

Suriye İç Savaşı, 2011 yılının Mart ayından itibaren, başta Suriye'nin komşu ülkelerinde olmak üzere Ortadoğu coğrafyasında sosyolojik ve kültürel büyük değişimlerin yaşanmasına yol açmıştır. Bu değişimler Suriye'deki savaştan insanların kitle halinde diğer ülkelere göç etmeleri ile başlamış olup Suriye'de evini terk eden Suriyeli sayısının yaklaşık 11 milyon olması⁵ yaşanan insani krizin önem ve boyutunu ortaya koymaktadır. Bu bağlamda en çok göç alan komşu ülke konumundaki Türkiye⁶ de bu değişimlerden en fazla etkilenen ülkelerin başında gelmektedir.

Türkiye, bu kitlesel göç hareketi karşısında sınır kapılarını Suriyelilere açmış ve savaştan kaçanların ülkeye girişine izin vermiştir. Öte yandan bu konuda ulusal mevzuat ve yönetmelik yokluğu nedeniyle ilk zamanlarda Suriyeliler yetkililer tarafından "misafir" olarak nitelendirilmiş; ancak 2014 yılında hukuki bir adım atılmıştır. Bu doğrultuda 6458 sayılı Kanununun 91. maddesi ile düzenlenen ve ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak Türkiye'nin sınırlarına gelen veya sınırlarını geçen yabancılara sağlanacak korumayı düzenleyen Geçici Korumaya ilişkin yönetmelik 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir. Yönetmelik kapsamında değerlendirilen kişilere, sağlık hizmetleri eğitim, iş, sosyal yardım hizmetleri ile tercümanlık gibi hizmetler sunulmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2015: 84-85). Hem geçici koruma kavramının hem de öncesinde yaygın olan "misafir" söylemlerinin imlediği üzere Türkiye'ye gelen bu insanların geçici olarak geldiklerinin ve kalıcı olmadıklarının düşünüldüğü söylenebilir. Bununla birlikte bu çerçevede "Suriyeli" sözcüğünün bir üst kavram olarak Türkiye'ye gerek yasal gerek yasadışı yollardan gelmiş ve gerek kayıt altına alınmış gerekse alınmamış tüm insanları kapsayan bir şemsiye kavram özelliği kazandığı ileri sürülebilir. Dolayısıyla bu çalışmada "sığınmacı" ve "mülteci" gibi kavramlar hukuksal bir statüyü imlediği için farklı yönelimlere sahip olması nedeniyle tercih edilmeyerek, ilgili kitleyi kapsayıcı olma amacı ve araştırma kapsamında birlikte çalışılan gruplar doğrultusunda "Suriyeli" kavramı kullanılmaktadır.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (2017) verilerine göre Türkiye'de geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin illere dağılımı Şekil 1'de yer almaktadır.

Şekil 1. Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle göre Dağılımı

⁵ UNHCR (2017a; 2017b) verilerine göre Suriye'yi terk eden kayıtlı Suriyeli sayısı 4,862,788; Suriye içinde yer değiştirmek zorunda kalan Suriyeli sayısı 6.3 milyon ve kuşatma altında olan bölgelerde ulaşılamayan Suriyeli sayısı 4.9 milyondur. Ayrıca bkz. Mercy Corps (2016).

⁶ UNHCR (2017b) verilerine göre kayıtlı Suriyeli sayısı Lübnan'da 1,017,433; Ürdün'de 655,399; Irak'ta 230,836; Mısır'da 115,204 ve Kuzey Afrika'da 29,275 iken, Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün (2017) verilerine göre 05.01.2017 tarihi itibarıyla Türkiye'de kayıtlı bulunan Suriyeli nüfus 2,841,036'dır.

Buna göre İstanbul en fazla Suriyeli nüfusa ev sahipliği yapan illerin başında yer almakta ve İstanbul'u çoğunlukla Doğu bölgesinde yer alan ve Suriye sınırına yakın olan iller takip etmektedir. İstanbul dışında Suriye sınırına uzak olan ilk 10 il arasında sırayla Bursa ve İzmir vardır. Hem genel olarak Türkiye'ye gelen hem de İstanbul'da ve İzmir'de yaşayan Suriyeli nüfusun büyüklüğü göz önünde bulundurulduğunda mevcut demografik değişimin önemi yadsınamaz.

1.1. Çalışmanın Amacı ve Önemi

Bu çalışmanın amacı söz konusu dilsel iletişim ihtiyacının nasıl karşılandığı sorusundan yola çıkarak göç eden nüfusun büyük çoğunluğunu oluşturan kadınların bu ihtiyaçlarının ne ölçüde ve nasıl karşılanabildiğini saptamaktır. Araştırma projesi çerçevesinde yapılan literatür taraması, mülakat ve anketlerden elde edilen bilgilere dayanarak araştırma sorusuna ilişkin bir durum tespiti yapılmış ve bu bilgiler çeviri eylemi bağlamında ele değerlendirilmiştir.

Ayrıca, Türkiye ile Suriye arasındaki dilsel ve kültürel farklılıklar ile kadınların yaygın bir şekilde suskun ve/veya sessiz bir grup olarak toplumsal cinsiyet rollerine içkin koşulları düşünüldüğünde Suriyeli kadınların dilsel iletişiminin ve ihtiyacının araştırıldığı bu çalışmanın önemi ortaya çıkmaktadır.

2. Literatür Taraması

Genel duruma ilişkin AFAD, UNHCR, IOM, BM Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin yayımladığı raporlar ya da sağlık (Weise, 2016: 20-22, Sevinç vd., 2016: 406-414), eğitim (Bircan & Sunata, 2015: 226-237), Suriyelilerin genel durumu ve sosyal statüleri (Yılmaz 2013, Collett 2016), beslenme (Field Exchange – Emergency Nutrition Network: Programming Experiences and Learning from the Nutrition Response to the Syrian Crisis) gibi belli bir konuya odaklanan; yerli ve yabancı, akademik ya da uygulamaya yönelik olmak üzere birçok çalışmaya ulaşmak mümkündür. Ancak, sığınmacıların bu ihtiyaçlarının karşılanması aşamasında sadece dilsel engellerin nasıl aşıldığına odaklanan bir çalışma bulunmaması önemli bir veridir. Bununla birlikte, Suriyelilerin dilsel iletişim ihtiyacı temel ihtiyaçların tespit edilmesi amacıyla yapılan çalışmalar kapsamında ele alınmıştır.

Temel ihtiyaçların karşılanmasına ve koşulların iyileştirilmesine yönelik ulaşılan çalışmalardan biri AFAD'ın Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları adlı rapordur. Bu çalışmada, Türkiye'ye sığınan Suriyelilere ve yaşamlarına, ağırlıklı olarak buldukları bölgelere, hukuki statülerine, yaş ve cinsiyet bilgilerine, sağlık sorunlarına, kamplarda sunulan hizmetlere yer verilmiştir. Bu çalışma kapsamında sorulan sorulardan dilsel iletişim ihtiyacına yönelik olanı "Türkçe öğrenmek istiyor musunuz?" sorusudur. Sığınmacıların %86'sı Türkçe öğrenmek istediğini belirtmiştir (a.g.e.: 13). Ayrıca Suriyeli sığınmacılar için açılan kurslardan en çok ilgi gören ikinci kurs Türkçe Okuma-Yazma kursudur. Erkeklerin de kadınların da %27'si kurslara gitmektedir (a.g.e.: 12).

Yine AFAD'ın 2014 yılında yayımladığı Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar raporunda Türkiye'deki Suriyeli kadınlara yönelik bir saha araştırması gerçekleştirilmiş, temel ihtiyaçlara odaklanılmıştır. Kadınların %20,9'u okuma-yazma bilmemektedir ve bu durum dilsel iletişimi kısıtlayan faktörler arasındadır. Bu çalışma için kendilerine 29 çevirmen eşlik etmiştir. Bu bağlamda araştırma sırasında iletişim kurulan grupla ilgili olarak çevirmenin bir ihtiyaç olduğu görülmektedir.⁷ İhtiyaçların

⁷ AFAD'ın 2016 yılında yayımladığı Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması-Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilerde Bulaşıcı Olmayan Hastalık Risk Faktörleri Sıklığı raporunda "Pilot uygulamada her biri dört bireyden (bir

karşılanması sürecinde gece çalışan kadın tercüman eksikliğinin birçok hizmette kadınlar açısından aksamalara sebep olduğu ifade edilmiştir (a.g.e.: 50). Bunun dışında, bazı barınma merkezlerindeki sağlık merkezlerinde ve kayıt kabulde Arapça bilen kadın çalışanların olduğu, ayrıca gönüllü çalışan Suriyelilerin de sağlık hizmetlerine destek olduğu tespit edilmiştir. “Sağlık merkezinde Suriyelilerin bulunuyor olması, çalışmalarını oldukça rahatlatan bir unsur olarak memnuniyetle dile getirilmiştir. Suriyeli kadınların sağlık sorunlarını, kendi vatandaşları aracılığıyla dile getirmeleri tedavilerine olumlu yönde yansımaktadır” (a.g.e.: 57). Bununla birlikte, tercümanın varlığının olumsuz değerlendirildiği durumlar da olmuştur: “Psikologla veya herhangi bir doktorla görüşürken arada bir tercümanın olması da önemli bir sıkıntı” olarak dile getirilmiştir (a.g.e.: 72). Türkçeyi öğrenme konusunda ise kamp içindeki kadınların %76’sı, kamp dışındaki kadınların ise %92,7’si Türkçe öğrenmek istediğini söylemiştir. Sığınmacılara aldıkları hizmetlerden memnun olup olmadıkları sorulduğunda, aynı dili konuşmamanın memnuniyeti olumsuz yönde etkilediği görülmüştür.

Türk Tabipleri Birliği tarafından hazırlanan Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu (2014) 60 Suriyeli aile ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Mültecilerin kayıt durumları, temel ihtiyaç ve gelecek planlarına yönelik sorular tercümanlar aracılığıyla sorulmuştur. Rapora göre Suriyeli aileler daha çok kendi dillerinin konuşulduğu şehirlere göç etmiştir. Dil bilmemenin sağlık hizmetleri başta olmak üzere pek çok kamu hizmetine erişimi ve sosyal yaşamı olumsuz yönde etkilediği görüşmelerden örneklerle açıklanmıştır. İlacın üzerindeki yazıyı okuyamayıp ilacı bebeğine yanlışlıkla içiren ya da dil bilmediği için çekinip hastaneye gitmeyen, sokağa çıkmayan aileler olduğu gözlemlenmiştir (a.g.e.: 37-38). Kamplarda taşeron tercümanlarla, kamp dışında da bölge halkından dil bilenlerle sorunların aşıldığı eklenmiştir. Kamptaki Sahra hastanesindeki en önemli sorunlardan biri de dil sorunu olarak belirtilmiştir (a.g.e.: 92). Kampta eğitim için okul yapılmıştır ve Suriye müfredatına ek olarak Türkçe dersler verilmektedir (a.g.e.: 94).

Suriye’den Türkiye’ye Gelen Mültecileri İzleme Platformu tarafından hazırlanan Yok Sayılanlar: Kamp Dışında Yaşayan Suriye’den Gelen Sığınmacılar, İstanbul Örneği (2013) adlı rapor İstanbul’daki Suriyeli Kürt, Türkmen ve Alevi 28 kişi ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmelerden oluşmaktadır. Görüşmelerin 25’i Kürtçe yapılmış, daha sonra Türkçeye çevrilmiştir. Görüşmelerden elde edilen bilgilere göre dil problemi en çok sağlık alanında yaşanmaktadır. Sığınmacıların Türkçe bilmemesi, çalışanların Arapça ve Kürtçe bilmemesi bu sorunun devam etmesine neden olmaktadır (a.g.e.: 16). Suriyeli ailelerin çocuklarının Türkçe bilmediği için okula alınmayacağını düşündüğü ve bunun için hiçbir girişimde bulunmadığı görülmüştür. (a.g.e.: 19) Suriyeli aileler kamusal alandaki dil sorununu Kürtçe bilen komşuları aracılığıyla çözmeye çalıştığını ifade etmiştir. Ancak bu durumun özel hayatın gizliliğini ortadan kaldırdığı düşünülmektedir (a.g.e.: 24). Bu raporun tespit kısmında dil probleminin Suriyelilerin en önemli sorunu olduğu belirtilmiştir. Çünkü dil bilmeden ne kamusal alana ne de sosyal alana dâhil olmak mümkün değildir (a.g.e.: 26).

Kamer Vakfı’nın (2014) yaptığı Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi Anketi Değerlendirme Çalışması’nda temel ihtiyaçlar ele alınmıştır. Bu çalışmada Arapça ve Kürtçe bilen kişiler yer almış ve görüşmeyi gerçekleştirmiştir. Özellikle “Sağlık hizmetlerine erişim konusunda muayene hizmetlerinin

---

görüşmeci, bir klinik sağlık profesyoneli ve iki tercüman) oluşan 13 veri toplama ekibi vardı” ifadesi yer almakta ve verilerin Arapça-Türkçe- İngilizce dillerinde toplandığı ve bir çeviri eylemi gerçekleştirildiği belirtilmektedir. Buna rağmen söz konusu eylemle ilgili bir bilgi verilmemiştir. Bkz. https://www.afad.gov.tr/upload/Node/13931/xfiles/Turkiyedeki_Suriyeli_Multecilerin_Saglik_Durumu_Arastirmasi.pdf erişim: 15.01.2017

yanı sıra doktorlarla sağlıklı bir iletişim için dil engelini aşmaya yardımcı olacak olanaklar ile gerekli olan ilaçların sağlanması, önemli ve hızlı bir şekilde çözüm sağlanması gereken problemlerdir” ifadesi (a.g.e.: 18) dilsel iletişim ihtiyacının temel ihtiyaçlar açısından önemini ortaya koymaktadır. Çalışmanın sonuç bölümünde ise “sağlık için Arapça bilen eleman desteği” (a.g.e.: 28) ihtiyacı vurgulanmıştır.

Suriyeli sığınmacılara ilişkin STK’lar da çalışmalar yapmaktadır. Mazlumder’in hazırladığı Türkiye’de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği-Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler (2013) raporu buna örnektir. Raporda, Suriyelilerin mevcut durumu ve verilen hizmetler ele alınmış, kamplarda AFAD idaresinde barınma, yiyecek, sağlık, güvenlik, eğitim, tercümanlık ve diğer hizmetlerin verildiği belirtilmiştir. Raporda ihtiyaçların karşılanması sürecinde bir engel oluştursa da dilin esas sorun olarak ele alınmadığı gözlemlenmiştir (Söz gelimi, Küçükçekmece gibi yerlerde yaşayan Suriyelilerin, maddi durumları iyi olmadığından ve dil bilmedikleri için başka semtlere taşınmadığı örneği verilmiş ancak konu derinlemesine irdelenmemiştir). Ayrıca raporda “Dil (Türkçe) bilmemek çok ciddi sorun olarak görülmekte ve Türkçe bilmeyince çalışmak ve toplumla iletişim kurmak da güçleşmektedir” (a.g.e.: 11) cümlesine yer verilmiştir.

Mazlumder’in Kamp Dışında Yaşayan Kadın Suriyeli Sığınmacılar Raporu (2014), kadın sığınmacıların yaşadıkları zorlukları ele almaktadır. Özellikle sonuçta yer alan “Hizmetlere erişimde yaşanan temel sorunların başında dil nedeniyle iletişim kuramama gelmektedir. Hizmetlere erişimin kolaylaştırılması için ihtiyaç duyulan tüm kurumlarda Arapça ve Kürtçe çevirmenler görevlendirilmelidir”(a.g.e.: 45) ifadesi yine temel ihtiyaçlara ulaşılmasında dilsel iletişimin önemini vurgulamaktadır.

UNHCR Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler Sık Sorulan Sorular başlığı altında yayımladığı belgede şu gibi sorular yer almaktadır: “Türkiye’deki Suriyeli mülteciler için yasal çerçeve ve geçici koruma rejimi nedir? Suriyeli mülteciler nerede kayıt yaptırabilir? İkamet izni alabilir miyim? Suriyeli çocuklar Türkiye’de eğitime erişebilir mi? Tıbbi ihtiyaçları veya başka hassas durumları olan Suriyeli mülteciler için hangi destekler mevcuttur?” Bununla birlikte, sağlanan destekler ve özellikle ihtiyaç duyulan unsurlar arasında dilsel iletişim ihtiyacına veya tercüme hizmetlerine yönelik herhangi bir bilgi yoktur. Sık sorulan soruların yer aldığı bir belge olduğu düşünülürse, bu sorunlara işlevsel çözüm üretmek için (örneğin kayıt sırasında gerekli iletişimin kimler tarafından sağlanacağı vb.) dilsel iletişim ihtiyacının dile getirilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi’nin düzenlediği Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu’nda belirtildiği üzere, özellikle acil ve özel bakım ihtiyacı olan toplumsal cinsiyete dayalı şiddet mağdurlarının tespit edilmesi, ilgili merkezlere yönlendirilmesi ve korunması aşamalarında dilsel engeller sıkıntı yaratmaktadır. Yine bu çerçevede dil bilen personeli ilgili ve ihtiyaç duyulan bölgelere atama gibi yöntemlerin yaygınlaştırılması gerektiği bildirilmiştir (a.g.e.: 33).

Suriyeli mültecilere ilişkin zarar görülebilirlik değerlendirmesinin yapıldığı başka bir çalışmada da görüşme yapılan Suriyeli mültecilerin %17,4’ü günlük yaşamlarında karşılaştıkları en büyük sorunu Türkçe bilmemek olarak belirtmiştir (Kaya & Kıracı, 2016: 25). Dil sorununun işsizlikten (%30) sonra ikinci sırada yer alması iletişim boyutunun acilen cevap verilmesi gereken önemli bir alan olduğunu imlemektedir. Ayrıca dil engelini birincil sorunu olarak belirtenlerin çoğunu %20’lik bir oranla

kadınların oluşturması kadınların çeşitli nedenlerden dolayı dezavantajlı konumda yer aldığına işaret etmektedir (a.g.e.: 26).

Literatürdeki bu raporlara ve bilgilere dayanarak Suriyelilerin göç olgusunun dilsel iletişim ihtiyacını beraberinde getirdiği ve bunun da çeviri yoluyla ya da Suriyelilere Türkçe öğretilerek giderilebileceği öngörülebilir. Kurultay ve Bulut (2012: 80) makalesinde toplum hizmetlerinde mültecilerin konuştukları diller ile uluslararası yardım kuruluşlarının dâhil olduğu ölçüde çeviri ihtiyacının olduğunu ancak bunun için sistemli bir çalışma veya plan yapılmadığını belirtmiştir. Taranan raporlar ve yapılan görüşmeler de bu bilgiyi destekler niteliktedir. Bu bağlamda bu sorunları bizzat yaşayan insanlarla iletişime geçilerek temel bir sorun olan dil ihtiyacının çözülmesi de önem taşımaktadır.

3. Araştırmanın Yöntemi

3.1. Araştırma Deseni

Bu araştırma için tarama modeli benimsenmiştir. “Eğer bir araştırma geçmişteki ya da halen mevcut bir olayı var olduğu şekliyle betimlemeye (tasvir etmeye) yönelikse tarama modellerinden yararlanır” (İslamoğlu & Alınacak, 2014: 97).

3.2. Veri Toplama Araçları

3.2.1. Yarı Yapılandırılmış Görüşmeler

“Hâlihazırda İstanbul’da ve İzmir’de yaşayan Suriyeli kadınların dilsel iletişim ihtiyacı nasıl karşılanmaktadır?” şeklindeki araştırma sorusuna yanıt bulmak için İzmir’de ve İstanbul’da Suriyelilerle iletişim kurdukları düşünülen kurum ve kuruluşlara yarı yapılandırılmış görüşmeler yapılmıştır. Örnekleme ulaşılabilirlik esas alınmıştır. Bu bağlamda 2016 Ekim-Aralık ayları arasında İzmir’de 1 kurum ve 5 sivil toplum kuruluşu ile İstanbul’da da 3 kurum, 2 sivil toplum kuruluşu destekli merkez ve 1 sivil toplum kuruluşu ile yüz yüze görüşülmüştür. Görüşmelerde Suriyelilerle nasıl, hangi diller ve kimler aracılığıyla iletişim kurulduğuna ve Suriyelilerin hangi ihtiyaçlarının karşılandığına yönelik sorular sorulmuştur. Daha çok bilgi alabilmek ve görüşülen kişileri yönlendirmemek için görüşmelerde çok fazla müdahale edilmemiştir.

İlk olarak yarı yapılandırılmış görüşmelerden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Yapılan görüşmelerde, söz konusu kurum ve kuruluşların ağırlıklı olarak sığınmacıların temel ihtiyaçlarına odaklandıkları, dilin ise bu anlamda bir araç olduğu görüşü yaygındır. Bu bağlamda çevirmen olarak ifade edilebilecek –bu durumda dil bilen kişi– de iletişimin sağlanmasında bir araç olarak görülmektedir. Dilsel iletişimin kurulması için adımlar atıldığı, ancak dilsel iletişim ihtiyacının temel bir sorun olarak görülmemesi nedeniyle bu çalışmalara çok fazla ağırlık verilmediği söylenebilir. Bunun bir nedeni de öncelikli olarak yaşamsal ihtiyaçlara odaklanılması ve ihtiyaç önceliklerinin de bu yönde belirlenmesi olarak yorumlanabilir.

Görüşülen kişiler, söz konusu STK veya kurumlarda bulunan ve iletişimi sağlayan kişilerin ‘dil bilen’ kişiler olduğu, dil bildikleri için de iletişimde sorun yaşamadıklarını belirtmiştir. Bu kurumların özellikle gönüllülük esasına dayanması, bünyelerindeki personellerin de profesyonellerden değil, gönüllülerden oluşmasına yol açmıştır.

Elbette hukuki düzenlemeler ve yapılan temel yardım çalışmaları, projeleri, araştırmaları önem taşımaktadır. Ancak bu hizmetlerin yerine ulaşabilmesi ve diğer sorunların tespit edilebilmesi için tercüme hizmetleri ön koşul ve bir haktır.

Verilere göre, Türkçe kursu verilmesi konusundaki adımlar da işlevseldir ancak yetersiz olduğu söylenebilir. Bunun nedeni olarak kurumların iletişime geçtiği Suriyelilerin çocuklarını bu kurslara göndermek istememeleri öne sürülebilir. Bunun bir nedeni de kursa ve okula göndermek için kayıtlı olmaları gerektiğidir. Hâlbuki bu sığınmacılardan bazıları kayıt olmadan yaşamını sürdürmektedir. Bu süreçte devreye Arapça ve Kürtçe bilen dernek çalışanları girmektedir. Bu kişilerin özellikle sahada çalışması ve mevcut sorunların farkında olması önemli bir noktadır. Bu kişilerin Suriyelilerle ağırlıklı olarak beslenme, barınma, maddi yardım gibi konularda iletişime geçtiği belirtilmiştir. Yapılan tüm görüşmelerde söz konusu kişilerin sadece dil bildiği ve bazılarının da söz konusu bölgelerde yaşadığı belirtilmiştir. Bu kişilerin çeviri eğitimi almamış olması çeviri kalitesinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Öte yandan, temel ihtiyaçların karşılanacak kadar dil bilinmesi bu kurum ve STK'lar tarafından 'ilk adım' için yeterli görülebilmektedir.

3.2.2. Anket

Yapılan literatür taraması sonucunda Türkiye'ye göç eden kayıtlı Suriyelilerin %50,2'sinin kadın olduğu ve bu kadınlardan %23,7'sinin 18-59 yaş aralığında olduğu görülmüştür (Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı-AFAD-"Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar", 2014). Bunun yanı sıra söz konusu gruptan özellikle kadınların ihtiyaçlarını karşılamakta daha dezavantajlı olduğu söylenebilir. Bu dezavantajlı grubun barınma, sağlık, eğitim gibi temel ihtiyaçların karşılanması aşamasında özellikle iletişim kurarken erkeklere oranla daha fazla sorun yaşadığını söylemek yanlış olmayacaktır.⁸

Bu nedenle Suriyeli kadınlara yönelik bir anket hazırlanmıştır. Hem çoktan seçmeli, derecelendirme, sıralama soruları hem de açık ve kapalı uçlu sorular içermesi nedeniyle bu betimleyici anket yarı yapılandırılmış niteliktedir. Bu çalışma doktora dersi kapsamında tasarlandığı için fiziksel kısıtlılıklar nedeniyle hedef grubun ulaşılabilirliği ön planda tutulmuştur. Bu bağlamda sadece Suriyeli Arap kadınlar örneklem olarak seçilmiş ve anket Arapçaya çevrilmiştir.

Anket soruları iki boyuttan oluşmaktadır. İlk boyut katılımcıların profilini belirlemek amacıyla yaş, eğitim durumu, çalışma durumu, Türkiye'de kaldıkları süre, çocuk sayısı, Türkçe bilen çocuk sayısı gibi bilgilere ilişkin sorulardır. İkinci boyut ise katılımcıların Türkçe dil düzeyi, Türkçe kursuna gidip gitmedikleri, Türkçeyi nasıl öğrendikleri, Türkiye'de iletişimde en çok hangi alanlarda sıkıntı yaşadıkları, iletişim kurmalarına yardımcı olan kişiler, Arapça ve Türkçe TV/radyo kanalı takibi gibi iletişimsel boyutu kapsayan sorulardır.

3.3. Örneklem

İzmir'de 35 Suriyeli kadın katılımcıya anket çalışması uygulanmıştır ancak tüm soruları cevaplayanların sayısı 17 olduğu için 17 anket değerlendirmeye alınmıştır. Katılımcıların demografik özelliklerine bakılacak olursa, İzmir'deki Suriyeli kadın katılımcıların %18'i (N:3) 13-20, %41'i (N:7) 21-35 ve %41'i (N:7) 36-48 yaş aralığındadır. Katılımcıların %18'i ilkokul (N:3), %12'si ortaokul (N:2),

⁸ Karş. <http://www.unhcr.org/turkey/home.php?page=15> erişim: 12.01.2017

%35'i lise (N:6) ve %35'i üniversite (N:6) mezunudur. %29'u (N:5) Türkiye'de çalışırken %71'i (N:12) çalışmamaktadır. Türkiye'de kalma süreleri 10 ay ile 6 yıl arasında değişiklik göstermektedir. Türkiye'de 0-18 ay arası kalanlar %35'i (N:6), 19-36 ay arası kalanlar %29'u (N:5), 37-48 ay arası kalanlar %12'yi (N:2), 48 aydan uzun süredir kalanlar %24'ü (N:4) oluşturmaktadır. Katılımcıların %71'inin (N:12) çocuğu vardır. Çocuk sayısı en çok 4'tür ve bunlardan %54'ünün (N:9) çocuğu/çocukları Türkçe bilmektedir.

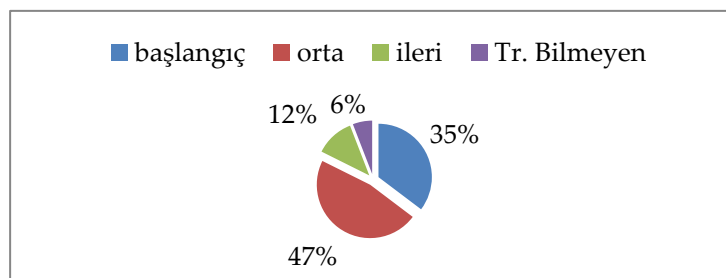
İstanbul'da Suriyeli kadınlara gönderilen 181 anketten geri dönüş yapılan ve tüm soruları cevaplanan 50 tane anket değerlendirilmiştir. Bu katılımcıların %52'si (N:26) 21-35 yaş arasında, %28'i (N:14) 36-45 yaş arasında ve %20'si (N:10) 46-58 yaş arasındadır. Katılımcıların eğitim durumlarına bakıldığında, %4'ünün (N:2) eğitim görmediği, %16'sının ilkokul (N:8), %34'ünün ortaokul (N:17), %22'sinin lise (N:11) ve %24'ünün üniversite (N:12) mezunu olduğu görülmektedir. Katılımcıların %20'si (N:10) Türkiye'de çalışırken %80'i (N:40) çalışmamaktadır. %50'si (N:25) 0-18 ay, %40'ı (N:20) 19-36 ay ve %10'u (N:5) 37-48 ay aralığında bir süredir Türkiye'de yaşamaktadır. Katılımcıların çocuk sayısı %50'sinde 0-3 (N:25), %38'inde 4-6 (N:19), %12'sinde 7-10 (N:6) arasındadır. %60'ının (N:30) çocuğu Türkçe bilmektedir ve Türkçe bilen çocuk sayıları %84'ünde (N:25) 0-3, %10'unda (N:3) 4-6, %6'sında (N:2) 7-10 arasındadır.

3.3. Verilerin Analizi

Bu araştırmada çeşitli kurumlarla yapılan yarı-yapılandırılmış görüşmeler ve ulaşılabilirlik esası doğrultusunda iletişime geçilebilen Suriyelilerle yapılan anketler aracılığıyla elde edilen nicel ve nitel veriler yüzdelik olarak değerlendirilmiştir.

4. Bulgular

Suriyeli Arap kadınların iletişim ihtiyacını nasıl karşıladığına ilişkin araştırma sorusundan yola çıkarak katılımcılara Türkçe dil düzeyleri sorulmuştur. İzmir'de yaşayan katılımcıların Türkçe dil düzeyi Şekil 2'de verilmiştir.

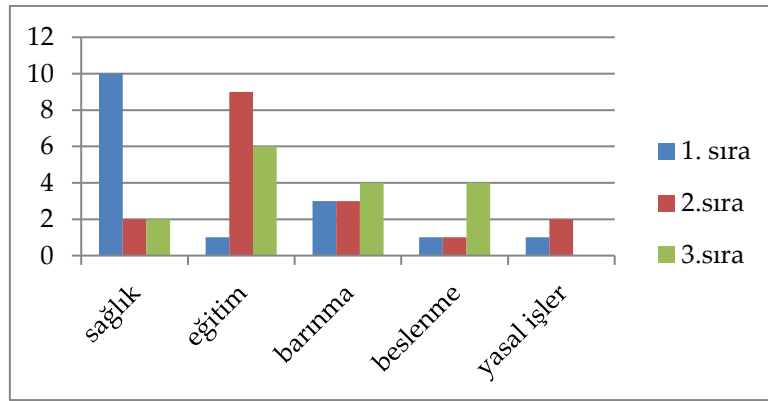
Şekil 2. İzmir'de Yaşayan Katılımcıların Türkçe Dil Düzeyi

İzmir'deki katılımcıların iletişim boyutundaki bilgilerine bakıldığında, %6'sı (N:1) Türkçe bilmezken, %35'i (N:6) başlangıç, %47'si (N:8) orta ve %12'si (N:2) ileri düzeyde Türkçe bildiğini ifade etmiştir. Türkçe bilen katılımcılardan %19'u (N:3) kendi çabası ile öğrendiğini, %81'i (N:13) ise Türkçe kursuna gittiğini belirtmiştir. Türkçe kursuna giden katılımcıların hepsi de kursu faydalı bulmuştur. Bu da Suriyeliler için Türkçe kursunun önemini vurgulamaktadır. Türkçe kursuna gitmeyen katılımcılar gitmeme nedeni olarak yoğun çalışma saatlerini ve maddi durumlarının yetersiz olduğunu belirtmiştir.

Türkiye’de kalma süresi 0-18 ay arası olanların %50’si (N:3) orta, %36’sı (N:2) başlangıç düzeyinde Türkçe bilirken, 19-36 ay arası kalanların %60’ı (N:3), %40’ı (N:2) başlangıç düzeyinde, 37-72 ay arası kalanların da %36’sı (N:2), %36’sı (N:2) orta, %36’sı (N:2) başlangıç düzeyinde Türkçe bilmektedir. İleri düzeyde Türkçe bilenlerin 37 aydan uzun süredir Türkiye’de kalması, kalma süresinin Türkçe bilgisini etkilediği şeklinde yorumlanabilir ancak Türkiye’de daha kısa süre yaşayanların orta düzey Türkçe bilgileri olduğu da göz önünde bulundurulduğunda bu yorumun her zaman için geçerli olmadığı görülür.

Bu katılımcılardan %65’i (N:11) iletişim ihtiyacının karşılandığını ancak %35’i (N:6) karşılanmadığını belirtmiştir. Katılımcılardan iletişim ihtiyaçlarının en çok olduğu alanları sıralamaları istenmiştir. Söz konusu sıralama Şekil 3’te verilmiştir.

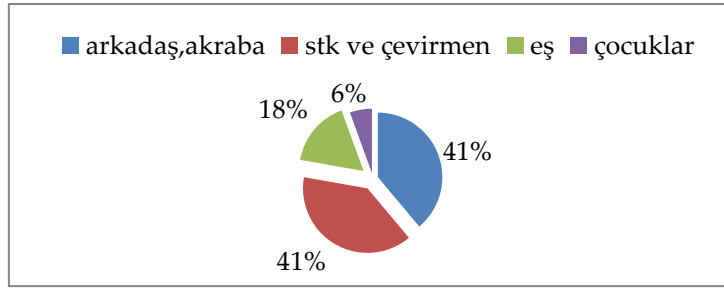

Şekil 3. İzmir’de Yaşayan Katılımcıların İletişim İhtiyacına Yönelik Alan Sıralaması

1. sırada katılımcıların %66’sı (N:11) sağlık, %18’i (N:3) barınma, %6’sı (N:1) eğitim, %6’sı (N:1) beslenme ve %6’sı (N:1) yasal ve bürokratik alanlar cevabını vermiştir. 2. Sırada %54’ü (N:9) eğitim, %18’i (N:3) barınma, %12’si (N:2) sağlık, %12’si (N:2) yasal alanlar ve %6’sı (N:1) beslenme cevabını vermiştir. 3. sırada %40’ı (N:7) eğitim, %24’ü (N:4) beslenme, %24’ü (N:4) barınma ve %12’si (N:2) sağlık cevabını vermiştir. İletişim ihtiyaçlarının en çok olduğu alan sıralamasında ilk sırada sağlık ve eğitim alanının seçilmesi bu alanlarda dilsel engelin aşılmasında kurumlar açısından çeviriye başvurulmadığı şeklinde yorumlanabilir. Bu durum literatür taramamızdaki temel ihtiyaçlar sırasına ilişkin sonuçlarla uyum göstermektedir.

Katılımcıların birden fazla seçeneği işaretleyebildikleri Türkçe iletişim kurmak istedikleri kişiler sorusuna %24’ü (N:4) çocuklarının öğretmenine durumlarını soracağını, %81’i (N:12) doktora hastalığını anlatabileceğini belirtirken %12’si (N:2) komşuya, %18’i (N:3) de devlet kurumuna derdini anlatabileceğini belirtmiştir. Katılımcıların dil engelinden dolayı iletişim kuramadıkları kişilere ilişkin anket sorusuna da cevabı ağırlıklı olarak doktor ve öğretmen olması iletişim ihtiyacının en çok olduğu alana ilişkin bilgiyi destekler niteliktedir. Bu nedenle hastanelerde ve okullarda Suriyeli kadınların iletişimini sağlayacak bir aracıya, çevirmene veya dil bilen bir alan uzmanına ihtiyaç duyduğu söylenebilir.

İletişim konusunda yardım aldıkları kişilere ilişkin birden çok seçeneğin seçilebileceği bir soru sorulmuştur. Bu soruya katılımcıların verdikleri cevaplar Şekil 4.’te yer almaktadır.

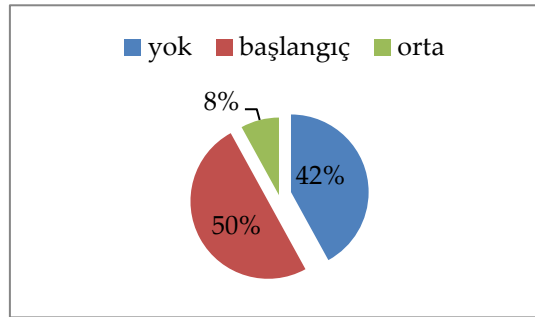

Şekil 4. İzmir'de Yaşayan Katılımcıların İletişim Kurmasına Yardımcı olan Kişiler

Bu soruya katılımcıların %41'i (N:7) arkadaş, akraba, %41'i (N:7) STK ve çevirmenler, %18'si (N:3) eşim, %6'sı (N:1) çocuklarım cevabını vermiştir. Bu da daha çok profesyonel olmayan ancak Türkçe bilen yakınların doğal çevirmenler olarak iletişime katkı sağladığını göstermektedir. Bahadır (2009: 148) göçmenlerin dil sorunları ile ilgili bir konferansta bu kişilerin kendini çevirmen olarak adlandırmadığını fakat gittiği ülke tarafından doğal çevirmen olarak ilan edildiklerini belirtmiştir. Doğal çevirmenler göç gibi sosyal olguların genel bir sonucu olarak değerlendirilebilir.

Katılımcılardan %71'i (N:12) Arapça TV ve radyo takip ederken, %29'u (N:5) takip etmediğini belirtmiştir. Takip edenler de genellikle dizi, haber ve çocuk programı izlediğini ifade etmiştir. Katılımcılardan %53'ü (N:9) Türkçe TV ve radyo takip ettiğini ve dizi ve haberlerini izlediğini belirtirken %47'si (N:8) takip etmediğini dile getirmiştir. İzmir'deki katılımcıların Türkçe dil düzeyi ile Türkçe TV/radyo takibi arasındaki ilişki değerlendirildiğinde, ileri düzeyde Türkçe bilen 2 katılımcı da Türkçe kanal takip etmektedir. Başlangıç düzeyinde Türkçe bilen 6 katılımcıdan 4'ü, orta düzeyde Türkçe bilen 8 katılımcıdan 3'ü Türkçe radyo ve TV kanalı takip etmektedir. Bu da katılımcıların Türkçeyi öğrenmek için Türkçe radyo ve TV kanallarından faydalandığı şeklinde yorumlanabilir.

İstanbul'daki katılımcıların iletişim boyutundaki sorulara verdiği cevaplara bakıldığında ilk olarak Türkçe dil düzeyleri görülmektedir. Katılımcıların Türkçe dil düzeyleri Şekil 5.'te verilmiştir.

Şekil 5. İstanbul'da Yaşayan Katılımcıların Türkçe Dil Düzeyi

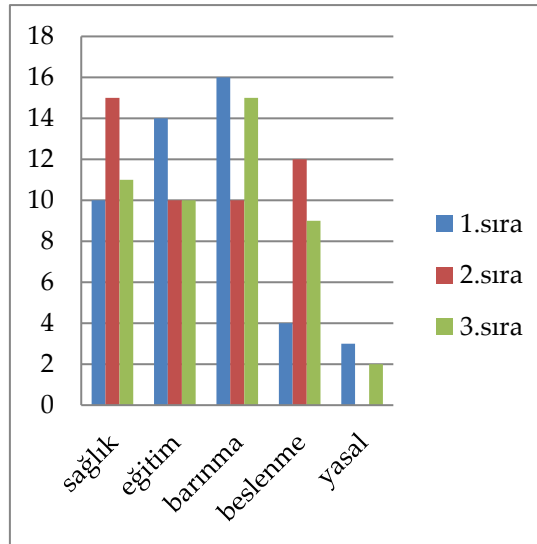
Katılımcıların %42'sinin Türkçe bilmediği (N:21), %50'sinin başlangıç (N:25), %8'inin orta düzeyde Türkçe bildiği (N:4) görülmektedir. Türkçe bilen katılımcı sayısının azlığının Suriyelilerin İstanbul'da toplu halde mahallelerde yaşamasından ve sosyal çevresinde Türkçeye çok ihtiyacı olmamasından kaynaklandığı söylenebilir. Türkçe bilen katılımcıların %59'unun (N:17) kendi çabası ile %41'inin (N:12) kursa giderek Türkçe öğrendiği görülmektedir. Türkçe kursuna gitmeyenler maddi durum yetersizliği, hastalık ya da bakıma ihtiyacı olan küçük çocukları nedeniyle gidemediğini belirtmiştir.

Türkçe dil kursuna gidenlerin %87'si (N:10) Türkçe öğrenmiş ve kursu faydalı bulmuştur. Ücretsiz kursların artırılmasının Suriyeli kadınların iletişimine katkı sağlayacağı görülmektedir.

Türkiye’de çalışanların %80’i (N:7) Türkçe bilirken çalışmayanların %52’sinin (N:21) Türkçe bildiği görülmüştür. Sosyal hayata dahil olmanın Suriyeli kadınların Türkçe bilgisini olumlu yönde etkilediği söylenebilir.

Türkiye’de 0-18 ay arası kalanların %50’si (N:13), 19-36 ay arası kalanların %70’i (N:13), 37-48 ay arası kalanların %60’ı (N:3) Türkçe bilmektedir. Türkiye’de kalma süresinin Türkçe bilgisini etkilediği tam olarak söylenemez. Bu durum daha önce Türkiye’de kalıcı olmadıkları için Türkçe öğrenmeye yönelmedikleri veya öğrenmek istemedikleri şeklinde yorumlanabilir ve yarı yapılandırılmış görüşmelerle tutarlılık göstermektedir. Bölükbaş’ın çalışmasındaki (2016) bulguları ile bu çalışmanın bulguları benzerlik göstermektedir. Bahsi geçen çalışmadaki katılımcıların çoğu da uzun süredir Türkiye’de kalmalarına rağmen gideceklerini düşündükleri için Türkçe öğrenmediklerini belirtmiştir.

İstanbul’daki katılımcıların iletişim ihtiyaçlarına yönelik alan sıralamasına bakıldığında, en çok barınma, sağlık ve eğitim alanlarının ön planda olduğu görülmüştür. Buna ilişkin sayısal bilgi Şekil 6.’da verilmiştir.

Şekil 6. İstanbul’da Yaşayan Katılımcıların İletişim İhtiyacına Yönelik Alan Sıralaması

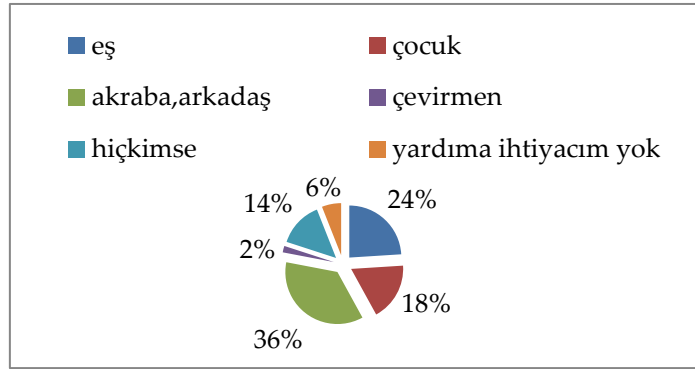
İletişim ihtiyacının olduğu alanlar sorusuna 1. Sırada İstanbul’da yaşayan katılımcıların %32’si (N:16) barınma, %28’i (N:14) eğitim, %20’si (N:10) sağlık cevabını vermiştir. 2. Sırada %30’u (N:15) sağlık, %24’ü (N:12) beslenme, %20’si (N:10) eğitim, %20’si (N:10) barınma cevabını vermiştir. 3. Sırada ise %30 (N:15) barınma, %22 (N:11) sağlık, %20 (N:10) eğitim cevabını vermiştir.

Katılımcıların birden fazla seçeneği işaretleyebildikleri Türkçe iletişim kurmak istedikleri kişiler sorusuna sırasıyla %42 (N:21) doktora hastalığını anlatabilmeyi ve doktorun hastalığına ilişkin söylediklerini anlayabilmeyi, %28 (N:14) komşularına kültürel farklılıklarından bahsedebilmeyi veya çocuklarının gürültüsünü açıklayabilmeyi, %28 (N:14) devlet kurumlarına sahip oldukları hakları sorup işlemlerini yapabilmeyi, %24 (N:12) de çocuklarının öğretmenlerine durumlarını sormak istediğini belirtmiştir.

Katılımcıların en çok doktorlarla iletişim kurmak istemesi İzmir’de olduğu gibi katılımcıların hastanelerdeki çevirmen ya da dil bilen alan uzmanına ihtiyaç duyduklarını göstermektedir. İletişim ihtiyacı sıralamasında en çok barınma, sağlık ve eğitimin olması, katılımcıların komşu ve ev sahibi, doktor ve öğretmenlerle daha çok iletişime maruz kaldığını gösterir. Ayrıca en çok barınma alanının seçilmiş olması, İstanbul’da barınmanın zaten önemli bir sorun olduğu ve yerel yönetim ya da ilgili

kuruluşlar tarafından barınma konusunda yönlendirme yapılmadığı şeklinde yorumlanabilir. Komşuları ile iletişim kurma istekleri de savaş sonucu ortaya çıkan göç olgusunun tabii sonuçlarından biri olarak psikososyal desteğe ihtiyaç duyulduklarına işaret edebilir.

Türkçe iletişim kurma konusunda yardımcı olan kişiler sorusuna bakıldığında, İstanbul'da yaşayan katılımcılara ilişkin bilgi Şekil 7.'de verilmiştir.

Şekil 7. İstanbul'da Yaşayan Katılımcıların İletişim Kurmasına Yardımcı olan Kişiler

Türkçe iletişim kurmalarına yardımcı olan kişileri katılımcıların %36'sı (N:18) akraba, arkadaş, %24'ü (N:12) eş, %18'i (N:9) çocuk, %2'si (N:1) çevirmen olarak belirtmiştir. %14'ü (N:7) hiç kimsenin yardımcı olmadığını, %6'sı (N:3) da yardıma ihtiyacı olmadığını belirtmiştir. Katılımcıların %40'ı (N:20) iletişim ihtiyacının karşılandığını düşünürken %60'ı (N:30) karşılanmadığını düşünmektedir. İzmir'de olduğu gibi İstanbul'da da katılımcılarının Türkçe iletişiminde yardımcı olanların ağırlıklı olarak akraba, arkadaş, eş ve çocuklar olduğu görülmektedir. Buradan çıkarılan kamp dışında yaşayan bu katılımcıların çevrelerindeki Türkçe bilen kişiler doğal çevirmen olarak iki grup arasında iletişimi sağlayan araçtır. Türkçe bilen çocuk sayısına bakıldığında, iki dilli bir neslin önümüzdeki yıllarda doğal çevirmen olarak sosyal çevreye dâhil olması öngörülmektedir.

Katılımcıların %68'i (N:34) Arapça TV/radyo takip ederken, %62'si (N:31) de Türkçe TV/radyo takip etmektedir. TV/radyo takip etmeyenler evde televizyonun olmadığını belirtmişlerdir. Bu kişilerin televizyonu bir ihtiyaç olarak görmediği ya da öncelik sırasında başa koymadıkları düşünülebilir. Türkçe TV/radyo takip edenlerin %68'i Türkçeyi başlangıç düzeyinde bilirken %32'si Türkçe bilmemektedir. Bu durumdan Türkçe TV/radyo takibinin eğitim aracı olarak kullanıldığı çıkarılabilir.

5. Sonuç ve Öneriler

Yapılan anket ve görüşmeler sonucunda İstanbul'da yaşayan Suriyeli Arap kadınların dilsel iletişim ihtiyacı duyduğu alanlar başta barınma ve sağlık olmak üzere eğitim, beslenme ve yasal ve bürokratik işlemler olarak sıralanırken; İzmir'de yaşayanların ise iletişim ihtiyacı duydukları alanlar sırayla sağlık, barınma, eğitim, beslenme ve yasal ve bürokratik işlemlerdir. Katılımcıların iletişim ihtiyaçlarını belirttikleri bu alanlar dil engelinin en çok yaşandığı alanlar olarak değerlendirilebilir. Buna bağlı olarak ilgili alanlarda kurum ve kuruluşların dil engelini profesyonel ve/veya gönüllü çevirmenler aracılığıyla giderme çabalarının yetersiz olduğu sonucuna varılabilir. Nitekim STK ve resmi kurumlarla yapılan görüşmeler sonucu, resmi kurumlarda az sayıda da olsa profesyonel çevirmenler veya dil bilen alan uzmanları mevcutken, STK'larda gönüllü çevirmenler veya Suriyeli olup Türkçe ya da İngilizce bilen kişilerin iletişimi sağladığı bilgisine ulaşılmıştır. Diğer bir deyişle Arapça-Türkçe dil çifti arasında çeviri profesyoneller tarafından sağlanamamaktadır. Bu eksiklik Arapça anadili konuşucularını süreç içinde alaylı toplum çevirmeni olarak yetiştirmeye yönelmektedir.

Öncelikle doktor ve öğretmen olmak üzere sırayla komşu ve devlet kurumları ile iletişim kurma sıkıntısı yaşadıklarını ve/veya iletişim kurmak istediklerini belirten katılımcıların belirtilen odak noktalarında iletişim ihtiyaçlarını giderecek çevirmenler aracılığıyla ya da doğrudan dil bilen alan uzmanları ile iletişime geçme ihtiyacı duyduğu söylenebilir. Sormak veya konuşmak istediklerini not düşen katılımcıların doktora sormak/söylemek istedikleri arasında “Hastalığımı daha iyi anlatabilmek isterdim”, “Sağlık durumumun tam olarak nasıl olduğunu sormak isterdim”, “Kadınlara özel sağlık sorunları hakkında konuşabilmek isterdim” gibi ifadeler yer almıştır. Suriyelilerin Türkçe ihtiyaçlarını belirlemek amacıyla “Suriyeli Mültecilerin Dil İhtiyaçlarının Analizi: İstanbul Örneği” başlıklı makalesinde Bölükbaş (2016) kadınların sağlık durumuna ilişkin Türkçe kullanırken sorun yaşadıklarını ve bu oranın %24,54 (N:53) olduğunu ifade etmiştir (s. 26). Bu çalışmanın yanı sıra Suriyelilerin sağlık alanında ve sağlık hizmetlerine erişimde yaşadıkları başlıca sorunun dil engeli olduğu diğer çalışma ve raporlarda da sıklıkla altı çizilen bir nokta olmuş ve olmaya devam etmektedir (Mazlumder, 2013; Kamer Vakfı & Hasna Inc, 2014; Türk Tabipleri Birliği, 2014; Kaya & Kırac, 2016).

Nitekim katılımcılar çocuklarının öğretmenlerine söylemek/sormak istedikleri olarak “Çocuğumun akademik ve ruhsal durumunu daha detaylı konuşabilmek isterim”, “Çocuğumun okul durumunu öğrenmek isterim”, “ifadelerini kullanmışlardır. Komşuları ile paylaşımda bulunmak istediklerini belirten katılımcıların bu isteklerini “Komşuma oturmaya gitmek isterim”, “Komşumla dertleşmek isterim”, “Çay içmek isterim” şeklinde belirttikleri görülmüştür. Son olarak devlet kurumları ile ilgili katılımcıların başta kimlik sorunu olmak üzere hakları ile ilgili bilgi sahibi olmak ve bu yönde sorular yöneltmek istedikleri gözlenmiştir. Katılımcıların özel soruları/istekleri de göz önünde tutulduğunda, belirtilen odak noktalarında (hastane, okul, yakın çevre ve resmi kurumlar) ciddi bir iletişim(sizlik) sorunu yaşandığı ve bu durumla bağlantılı olarak katılımcıların gerek cinsiyetinden gerek sosyo-ekonomik koşullarından ve gerekse Türkiye’de Suriyeli Arapların içinde bulunduğu mevcut durumdan kaynaklanan nedenlerden dolayı toplumla kaynaşma sorunu yaşadıkları sonucuna varılabilir.

Toplumla kaynaş(a)mama, bütünleş(e)meme sorununun neden-sonuç ilişkisi içinde çift yönlü bir yanı olması bu çalışmanın temel sorunsalını beslemektedir. Katılımcıların iletişim ihtiyaçlarını gideren kişilerin başında Türkçe bilen akraba, arkadaş, eş ve çocukların gelmesi resmi ve gayri resmi kurumlar ile iletişime geçmek için Türkçe bilmelerinin beklendiğine ve profesyonel çevirmenlerin ya da dil bilen alan uzmanlarının yetersizliğine/yokluğuna işaret etmektedir. Mevcut durum, ilerleyen zamanlarda toplumsal bütünleşme sorununun büyümesine ve bunun sonucunda Suriyeli Arap topluluğu ile Türkiye’deki yerleşik toplum arasındaki boşluğun artmasına neden olabilir. Bu noktada bir iletişim aracı olarak çevirinin, Türkiye’de sınırların açıldığı 2011 yılından beri göz ardı edildiği düşünülen önemli bir birleştirici/bütünleştirici rol üstlenme potansiyelinin altı çizilmelidir. Genel hatlarıyla tespit edilmeye çalışılan iletişim sorununa bir çözüm noktası olarak ele alınan çeviri eylemi ve eğitimi bağlamında sunulabilecek öneriler şu şekilde sıralanabilir:

- Suriyelilerin kendi içinden Türkçe bilen ya da öğrenen doğal çevirmenlerin çeviri eğitimine tabi tutulup hastane ve okullarda görevlendirilmesi ya da meslek sahibi Suriyelilerin istihdam edilmesi bu alanlardaki iletişim sorununu azaltabilir.
- Türkçe kursuna giden katılımcıların hepsi bu kursları faydalı bulmuştur. Hem yerel yönetim birimleri hem de STK ve özel kuruluşlar (özel üniversiteler vb.) tarafından düzenlenen genel

Türkçe kursları hedef kitlenin gereksinimlerine ve şartlarına göre (yaş, eğitim düzeyi, sosyo-ekonomik koşulları vb.) düzenlenip yaygınlaştırılabilir.

- Türkçe eğitim verilmesi kapsamında geleneksel dil kurslarının yanı sıra kitle iletişim araçlarının (televizyon, radyo, internet) kullanımı teşvik edilebilir; Arapça altyazılı Türkçe film ve dizilerin yayınlanması konusunda çalışmalar yapılabilir.
- Suriyeliler ile iletişim sorununun tek yönlü bir şekilde sadece Suriyelilerin Türkçe öğrenmesiyle çözümlenmesi beklenemez. Sorunun çift yönlü ele alınması bağlamında başta hastane ve okullar olmak üzere resmi kurum ve kuruluşlarda Arapça çevirmenlerin ve/veya Arapça bilen alan uzmanlarının istihdamının artırılması konusunda gerekli adımlar atılmalıdır.
- Türkiye'deki üniversitelerin İngilizce Mütercim Tercümanlık, Arap Dili ve Edebiyatı, İngiliz Dili ve Edebiyatı gibi dil bölümlerine yerleştirilen Suriyeli Arap öğrenciler için özel bir program hazırlanabilir ve bu program kapsamında bu öğrencilerin sahip oldukları yabancı dil bilgilerini çeviri amacıyla kullanabilme yeterliliğine ulaşabilme amacı doğrultusunda işlevselleştirilebilir.

Kaynakça

AFAD (2013). *Türkiye'deki Suriyeli Sığınmacılar, 2013 Saha Araştırması Sonuçları Raporu*. [online] <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/2376/files/60-2013123015491-syrian-refugees-in-turkey-2013_baski_30_12_2013_tr.pdf> [Erişim tarihi: 12 Ocak 2017].

AFAD (2014). *Türkiye'deki Suriyeli Kadınlar*. [online] <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/3932/xfiles/turkiye_deki-suriyeli-kadinlar_-2014.pdf> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2017].

AFAD (2016). *Türkiye'deki Suriyeli Mültecilerin Sağlık Durumu Araştırması-Türkiye'de Yaşayan Suriyeli Mültecilerde Bulaşıcı Olmayan Hastalık Risk Faktörleri Sıklığı Raporu*. [online] <https://www.afad.gov.tr/upload/Node/13931/xfiles/Turkiyedeki_Suriyeli_Multecilerin_Saglik_Durumu_Arastirmasi.pdf> [Erişim tarihi: 15 Ocak 2017].

İslamoğlu, A. H., & Alnaçık, Ü. (2014). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri*. Beta: İstanbul

Bahadır, Ş. (2009). Çeviri Üzerine. Göçmenlerin Anadil Sorunu ve Çözüm Önerileri Sempozyumu. 23-24 Mayıs 2009. Duisburg-Essen Üniversitesi. [online] <<http://www.diegaste-online.de/pdf/sempozyum09-kitap-online.pdf>> [Erişim tarihi: 21 Mart 2017].

Bircan, T. & Sunata, U. (2015). "Educational Assessment of Syrian Refugees in Turkey". *Migration Letters*, 12(3), s. 226-237. [online] <<http://www.tplondon.com/journal/index.php/ml/article/view/509>> [Erişim tarihi: 12 Ocak 2017].

Bölükbaş, F. (2016). "Suriyeli Mültecilerin Dil İhtiyaçlarının Analizi: İstanbul Örneği". *Journal of International Social Research*, 9(46), s. 21-31.

Collett, E. (2016). "The Paradox of the EU-Turkey Refugee Deal", Migration Policy Institute, Mart 2016. [online] <<http://www.migrationpolicy.org/news/paradox-eu-turkey-refugee-deal>> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2017].

Field Exchange (2014). "Programming experiences and learning from the nutrition response to the Syrian crisis". *Field Exchange-Emergency Nutrition Network*, Kasım 2014, Sayı 48. [online] <<http://files.enonline.net/attachments/2280/FEX-48-Web-Contents-and-Editorial.pdf>> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2017].

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2016). *2015 Türkiye Göç Raporu*, Yayın No: 35, Ankara: Göç Politika ve Projeleri Dairesi Başkanlığı.

Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2017). *Geçici Koruma*, 5 Ocak 2017, [online] <http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik> [Erişim tarihi: 10 Ocak 2017].

Kahraman, R. (2010). *Göç ve Çeviri: İltica Başvurularında Sözlü Çeviri Uygulamaları ve Toplum Çevirmeninin Rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi: İstanbul.

Kamer Vakfı-Hasna Inc (2014). *Suriyeli Mülteciler İhtiyaç Analizi Anketi Değerlendirme Çalışması*. [online] <[www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ ihtiyac_analizi_anketi.docx](http://www.kamer.org.tr/menus/suriyeli_multeciler_ihtiyac_analizi_anketi.docx)> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017].

Kaya, A. & Kırac, A. (2016). *İstanbul'daki Suriyeli Mültecilere İlişkin Zarar Görebilirlik Değerlendirme Raporu*. Nisan 2016, Hayata Destek Derneği. [online] <<http://openaccess.bilgi.edu.tr:8080/xmlui/bitstream/handle/11411/1054/%C4%B0stanbul%27daki%20Suriyeli%20m%C3%BCltecilere%20ili%C5%9Fkin%20zarar%20g%C3%B6rebilirlik%20de%C4%9Ferenlendirme%20raporu%20Nisan%202016.pdf?sequence=1&isAllowed=y>> [Erişim tarihi: 15 Ocak 2017].

Mazlumder (2013). *Türkiye'de Suriyeli Mülteciler-İstanbul Örneği: Tespitler, İhtiyaçlar ve Öneriler*. [online] <http://istanbul.mazlumder.org/webimage/suriyeli_multeciler_raporu_2013.pdf> [Erişim tarihi: 13 Ocak 2017].

Mazlumder (2014). *Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Kadın Sığınmacılar Raporu*, Mayıs 2014. [online] <<http://panel.stgm.org.tr/vera/app/var/files/m/a/mazlumder-kamp-disinda-yasayan-suriyeli-kadin-siginmacilar-raporu.pdf>> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017].

Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu*. [online] <<http://biamer.mersin.edu.tr/raporlar/suriyeliler.pdf>> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017].

Sevinç, S., Kılıç, S.P., Ajghif, M., Öztürk, M.H., Karadağ, E. (2016). "Difficulties encountered by hospitalized syrian refugees and their expectations from nurses". *International Nursing Review*, 63(3), s. 406-14. [online] <<https://www.ncbi.nlm.nih.gov/pubmed/27220519>> [Erişim tarihi: 12 Ocak 2017].

Suriye'den Türkiye'ye Gelen Mültecileri İzleme Platformu, (2013). *Yok Sayılanlar: Kamp Dışında Yaşayan Suriye'den Gelen Sığınmacılar, İstanbul Örneği*. [online] <<http://docplayer.biz.tr/393849-Yok-sayilanlar-kamp-disinda-yasayan-suriye-den-gelen-siginmacilar-istanbul-ornegi.html>> [Erişim tarihi: 11 Ocak 2017].

Türk Tabipleri Birliği, (2014). *Suriyeli Sığınmacılar ve Sağlık Hizmetleri Raporu*. Ankara: Türk Tabipleri Birliği Yayınları.

UNHCR (2017a). *Syria Emergency*, 6 Ocak 2017, [online] <<http://www.unhcr.org/syria-emergency.html>> [Erişim tarihi: 10 Ocak 2017].

UNHCR (2017b). *Syria Regional Refugee Response*, 5 Ocak 2017, [online] <<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/regional.php>> [Erişim tarihi: 10 Ocak 2017].

UNHCR (BM Mülteciler Yüksek Komiserliği). *Türkiye'deki Suriyeli Mülteciler Hakkında Sık Sorulan Sorular*. [online] <<http://www.unhcr.org/turkey/home.php?content=525>> [Erişim tarihi: 16 Ocak 2017].

Weise (2016). *The Doctor Won't See You Now*, 2016, s. 20-22 [online] <<http://www.nytimes.com/1992/01/12/opinion/the-doctor-won-t-see-you-now.html>> [Erişim tarihi: 12 Ocak 2017].